

OILA PSIXOLOGIYASI

Abdumo'minova Dilafruz Alibek qizi

Profi University Navoiy filiali,

"Pedagogika-psixologiya" yo'nalishi, 5-kurs talabasi

ANNOTATSIYA

Mazkur maqolada oila psixologiyasining mohiyati, uning inson hayotidagi o'рни va ahamiyati haqida so'z yuritiladi. Oila psixologiyasining asosiy tamoyillari, oilaviy munosabatlarning rivojlanishi, oilaviy nizolar va ularni hal qilish usullari, farzand tarbiyasida psixologik yondashuvlar tahlil qilinadi. Shuningdek, turli psixologik tadqiqotlar hamda zamonaviy ilmiy yondashuvlar asosida oila mustahkamligini ta'minlash yo'llari ko'rib chiqiladi.

KALIT SO'ZLAR: Oila psixologiyasi, oilaviy munosabatlar, tarbiya, nizolar, psixologik yondashuv, farzand tarbiyasi, muomala madaniyati, psixologik muammolar.

KIRISH

Oila jamiyatning eng kichik ijtimoiy bo'g'ini bo'lib, inson hayotida muhim o'rin tutadi. Inson o'zining shaxsiyati, axloqiy qoidalari, ijtimoiy hayotga moslashuvi, o'ziga bo'lgan ishonchi va hissiy barqarorligini asosan oila muhitida shakllantiradi. Shu sababli, oila psixologiyasi bugungi kunda nafaqat psixologlar, balki pedagoglar, sotsiologlar va jamiyatshunoslar tomonidan ham keng tadqiq qilinayotgan sohalardan biridir.

Har bir inson oilada ulg'ayib, jamiyatga qo'shiladi va uning barcha ijtimoiy jihatlari oilaviy muhitdan kelib chiqadi. Ota-ona va farzand o'rtasidagi munosabatlar, turmush o'rtoqlar o'rtasidagi o'zaro tushunish darajasi, oilaviy nizolar va ularning hal etilish usullari – bularning barchasi oila psixologiyasining muhim yo'nalishlaridan hisoblanadi. Ushbu maqolada oilaviy munosabatlarning psixologik xususiyatlari, oilaviy nizolarni bartaraf etish yo'llari va farzand tarbiyasida psixologik yondashuvlarning ahamiyati yoritiladi.

ASOSIY QISM

1. Oila psixologiyasining asosiy tamoyillari

Oila psixologiyasi insonlarning o'zaro munosabatlarini o'rganadigan muhim fanlardan biri bo'lib, quyidagi asosiy tamoyillarga asoslanadi:

O'zaro hurmat va ishonch – Oila a'zolari o'rtasidagi hurmat va ishonchning mustahkamligi oilaning barqarorligi va sog'lom muhitni ta'minlaydi.

Muloqot madaniyati – Ochiq va samimiy muloqot oiladagi tushunmovchiliklarning oldini oladi.

Hissiy qo'llab-quvvatlash – Har bir oila a'zosi bir-birining hissiy holatiga e'tibor berishi, murakkab vaziyatlarda qo'llab-quvvatlashi muhimdir.

Moslashuvchanlik va murosaga tayyorlik – Oilaviy hayot doimiy o'zgarishlarni talab qiluvchi jarayondir. O'zaro murosaga erishish va moslashuvchan bo'lish oilaning mustahkamligiga xizmat qiladi.

2. Oilaviy munosabatlarning rivojlanishi

Oilaviy munosabatlar vaqt o'tishi bilan o'zgarib boradi. Psixologlarning ta'kidlashicha, har bir oila quyidagi bosqichlarni bosib o'tadi:

Oilani shakllantirish bosqichi – Turmush qurish davri, yangi oilaviy hayotga moslashish.

Farzand tug'ilishi bosqichi – Ota-ona bo'lish mas'uliyatining ortishi va oilaviy hayotning yangicha qiyinchiliklarga duch kelishi.

Farzand tarbiyasi bosqichi – Ota-onaning farzandlarining rivojlanishiga ta'siri ortishi.

Bo'sh uy sindromi – Farzandlarning mustaqil hayotga ketishi va er-xotin o'rtasidagi munosabatlarning qayta shakllanishi.

Keksalik davri – Oila a'zolarining yoshlikdagi munosabatlarining samarasi yaqqol ko'rinadigan bosqich.

Har bir bosqichda muayyan psixologik muammolar yuzaga kelishi mumkin. Shuning uchun oilaviy muhitni sog'lom saqlash uchun har bir bosqichda ehtiyotkorlik bilan yondashish talab etiladi.

3. Oilaviy nizolar va ularni bartaraf etish usullari

Oilaviy nizolar – har qanday oila hayotida uchraydigan tabiiy holat. Ammo muhim jihati – bu nizolar qanday hal etilishidir. Eng ko'p uchraydigan nizolar quyidagilar:

O'zaro tushunmovchilik

Moliyaviy muammolar

Farzand tarbiyasidagi kelishmovchiliklar

Oila a'zolarining shaxsiy chegaralarini hurmat qilmaslik

Nizolarni hal qilishda quyidagi psixologik usullar samarali hisoblanadi:

Ochiq muloqot qilish – His-tuyg'ular va muammolarni ochiq muhokama qilish muhimdir.

Empatiya – Oilada har bir kishi boshqalarni tushunishga harakat qilishi kerak.

O'zaro murosaga kelish – Qarama-qarshi fikrlarni muhokama qilish va kelishuvga erishish oilaviy hayotni yaxshilaydi.

4. Farzand tarbiyasida psixologik yondashuvlar

Farzand tarbiyasida turli psixologik yondashuvlar qo'llaniladi:

Avtoritar tarbiya – Qattiq intizom va talabchanlikka asoslangan tarbiya.

Demokratik tarbiya – Farzand va ota-ona o'rtasida teng muomala asosida tarbiya jarayoni tashkil qilinadi.

Indifferent tarbiya – Farzandga yetarli e'tibor qaratilmaydigan tarbiya usuli.

Psixologlar demokratik yondashuvni eng maqbul deb hisoblaydi, chunki bu usul bolada mustaqillik, mas'uliyat va ijtimoiy ko'nikmalarni shakllantiradi.

XULOSA

Oila psixologiyasi inson hayotida muhim o'rin tutadigan ilmiy yo'nalishlardan biridir. Oilaviy munosabatlarni mustahkamlash, nizolarni oldini olish va farzand tarbiyasida to'g'ri yondashuvni qo'llash jamiyat taraqqiyotiga ham ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Har bir inson oilasida baxtli bo'lish uchun o'zaro hurmat, muloqot madaniyati, sabr-toqat va murosaga tayyorlikni rivojlantirishi lozim. Oilada sog'lom psixologik muhitni shakllantirish butun jamiyatning ijtimoiy barqarorligini ta'minlashga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Anvarova R. "Oila psixologiyasi", Toshkent, 2022.
2. Vygotsky L.S. "Bolalar psixologiyasi", Moskva, 2020.
3. O'zbekiston Respublikasi Oila kodeksi.
4. Jung C.G. "Shaxsiyat va psixologik tahlil", Nyu-York, 2018.
5. Maslow A. "Motivatsiya va shaxsiyat", London, 2017.